tų pilkos spalvos kalkių skiediniu. Tranšėjoje 7 30 cm gylyje atkastas XX a. geltonos spalvos plytų mūras, tinkuotas cemento tinku. Šurfe 6 1,4 m gylyje atidengtas XX a. geltono molio plytų buvusios tvoros pamatas.

Field Surveys in Vilnius Old Town and its Suburbs

In 2011, surveys were conducted at Didžioji St. 10 in Vilnius and at the gas line removal and reconstruction sites (in Pylimo, Geležinkelio, Aušros Vartų, Sodų, and Arklių Streets). Ten trenches (a total of 45.15 m^2) were surveyed on the plot at Didžioji St. 10, 0.8–1.3 m thick cultural layers recorded, and two mid-16th-century Gothic masonry walls unearthed (Figs. 1–2).

Linas Kvizikevičius,
Saulius Sarcevičius,
Diana Antropikaitė

Žvalgomieji tyrinėjimai Bazilijonų gatvėje

2011 m. žvalgomųjų tyrinėjimų vieta priklauso istoriniam Vilniaus Aušros vartų priemiesčiui. Sudėtingas šios vietos gamtinis reljefas – griovomis ir šaltiniais išraižytos terasos – nulėmė tai, jog vieta buvo gana vėlai apgyvendinta. XVII a., pastačius Šv. Nikodemo bažnyčią, priemiestyje suintensyvėjo urbanistinis procesas. Čia buvę šaltiniai aprūpindavo miesto P dalį geriamuoju vandeniu. Kartografinėje medžiagoje vaizduojamas į P nuo Aušros vartų buvęs vandens rezervuaras (rurmusas). XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje nugriovus gynybinę sieną ir užpylus šalia jos esantį griovį, į P nuo Aušros vartų esanti erdvė buvo užstatyta pastatais, suformuotos dabartinės Bazilijonų ir Aušros vartų gatvės. XIX a. viduryje ištiesinta Bazilijonų gatvė ėjo lygiagrečiai su buvusia gynybine siena. Po II Pasaulinio karo nugriautas į P nuo šios gatvės stovėjęs XIX a. pastatas, o jo vietoje suformuotas skveras.

Ankstesnių archeologinių tyrinėjimų metu šioje teritorijoje aptiktos įvairių statinių liekanos. Skvero aplinkoje 1981 m. rastos minėto XIX a. pastato liekanos (jų sienų viršus užfiksuotas 15–20 cm gylyje nuo paviršiaus), 1,5–2 m storio užpylimai, žemiau jų buvę natūraliai susiformavę XIV–XVII a. paviršiai (1981 m. P. Tebelškis; žr. *LIIR*, f. 1, b. 849). Prie Bazilijonų g. namo 3 tyrinėjimų metu fiksuoti gynybinės sienos link nuolaidėjantys sluoksniai. Čia taip pat stebėti supiltiniai sluoksniai. Apatiniai sluoksniai uždurpėję (datavimas neaiškus), o aukščiau fiksuotas sluoksnis su XVI–XVII a. keramika (1983 m. G. Gendrėnas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1017). Lapų gatvėje, į P nuo buvusios Šv. Nikodemo bažnyčios, tiriant šurfus aptiktas palaidojimas karste – istorinių Šv. Nikodemo kapinių palaidojimų liekanos (1992 m. V. Raškauskas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 2070). Plote į P nuo Aušros vartų 1983–1984 m. rasti gotikiniai mūrai (1983 m. V. Grišinas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1037; 1984 m. V. Grišinas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1449). Tai dviejų sienų atkarpos ir apskrito ar ovalo formos statinio liekanos. Viena iš sienų, ėjusi Š–P kryptimi, ir apskrito statinio liekanos interpretuoti kaip vandens rezervuaras ir akvedukas (žr. Grišinas V., Vilniaus rurmusas, *Kultūros barai*, 1990, t. 9(309), p. 63–67; Jučienė I., *Vilniaus artilerijos bastionas*, Vilnius, 1990, p. 61). Tačiau yra ir kitokia nuomonė. Miesto P pusė buvusi gana aukšta vieta ir vandeniui patekti į miestą nereikėjo rezer-

vuaro ir akveduko, o apskritas statinys prie Aušros vartų – tai mūrinės bastėjos liekanos (Małachowicz E., Fortyfikacje Wilna, cz. II, *Teka Komisji urbanistyki i architektury*, 1990, t. 24, s. 142).

2011 m. žvalgomųjų tyrinėjimų metu Bazilijonų gatvėje priešais Aušros vartus aplinkoje ištirta viena tranšėja ir vienas šurfas (bendro 8,8 m^2 tyrinėjimų ploto). *Tranšėja* tirta skvero R dalyje prie pat Aušros Vartų gatvės, šurfas – šaligatvyje tarp M. Daukšos gatvės ir namo Aušros vartų g. 16 / M. Daukšos g. 1. Tyrinėtoje vietoje fiksuotas XIX a. pabaigos – XX a. kultūrinis sluoksnis. Skverelyje, tranšėjoje, kurioje dėl jos siaurumo (tyrinėjimų plotą ribojo komunikaciniai tinklai iš vienos, gatvė iš kitos pusės) gilintasi iki 1,3–1,6 m, aptiktos iki II Pasaulinio karo čia buvusio XIX a. eklektinio stiliaus pastato liekanos (1 pav.). Jų viršutinė dalis atsidengė 50 cm gylyje nuo paviršiaus. Atidengti 2 tinkuotų plytų sienų fragmentai. Vienas sienos fragmentas buvo su dūmtraukiu. Sienų storis siekė 80 cm. Mūro liekanos buvo šviesiai pilkos spalvos žemės sluoksnyje su griuvenomis, kuris susidarė XX a. viduryje, šio pastato griovimo metu.

Šurfe prie M. Daukšos gatvės buvo nuo 80 iki 2,9 m (perkasimo vietoje) storio kultūrinis

1 pav. Tyrinėjimai Bazilijonų gatvėje: 1 – tranšėja, XX a. viduryje nugriauto XIX a. pastato mūro liekanos iš Š pusės; 2 – tinkuotos plytų mūro sienos fragmentas. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 1. The excavation in Bazilijonų Street: 1 – the trench, the remains of the masonry wall from a 19th-century building demolished in the mid-20th century, as seen from the N; 2 – a fragment of a stuccoed brick wall.

2 pav. Šurfas Bazilijonų gatvėje, požeminio kanalizacijos kolektoriaus fragmentas. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 2. The test pit in Bazilijonų Street and a fragment of the underground sewerage collector.

sluoksnis. 2,4 m gylyje atidengtas požeminio kanalizacijos kolektoriaus fragmentas (2 pav.). Palyginus su kitais mieste esančiais XIX–XX a. I pusės kolektoriais, šis yra gana nedidelis – 70–80 cm pločio. Kolektorius mūrytas iš 26x7, 25x6,5 cm dydžio gelsvos, rusvos spalvos plytų, rištų šviesiai pilkos spalvos kietu skiediniu. Skliauto viršus suformuotas iš lenktų betoninių plokščių. Kanalas nutiestas išilgai dabartinio šaligatvio, žemėja V kryptimi. Įrengus kolektorių jis buvo užpiltas tamsiai pilkos spalvos žemės gruntu su retomis statybinėmis griuvenomis. Perkasimas kolektoriui fiksuotas per pusę šurfo pločio. Likusioje dalyje įžemis pasiektas 80 cm gylyje, o virš jo susiformavęs jau tik XX a. pradžios – I pusės sluoksnis, perkastas kolektoriaus įrengimo šioje vietoje metu, o dar vėliau į šį sluoksnį įkastas inžinerinis vamzdis. Tai rodo, kad šioje vietoje, M. Daukšos gatvės P pusėje, ankstyvesni, iki XIX a. II pusės susidarę kultūriniai sluoksniai buvo nustumti ar kitaip sunaikinti.

1 pav. Bendras šurfo 1 vaizdas iš P. L. Kvizikevičiaus nuotr.
Fig. 1. A general view of test pit 1 from the S.

The Field Evaluation in Bazilijonų Street

In 2011, a field evaluation was conducted at Bazilijonų Street in the historical Vilnius Old Town suburb of Aušros Vartai. One trench and one test pit (a total of 8.8 m^2) were excavated in the area opposite the Aušros Vartai Gate. The remains of a 19th-century building that existed up until the Second World War was discovered in the square (Fig. 1). A collector from the 19th – first half of the 20th century was discovered in the test pit (Fig. 2).

Linas Kvizikevičius, Pavel Vutkin

Bokšto gatvė 8

2011 m. Vilniaus senojo miesto su priemiesčiais (UK 25504) vietoje, Bokšto g. 8 namo teritorijoje, projektuojamos šiluminės trasos tiesimo vietoje vyko žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Bokšto g. namo 8 teritorija archeologų anksčiau netyrinėta.

